

Fedorenko, S.V. (2016). Vimogi do drukovanoї navchalnoj literaturi dlya ditej zi znizhenim zorom. *Problemi suchasnogo pidruchnika: zb. nauk. prac. K.: Pedagogichna dumka. 17. 485-493 [in Ukrainian].*

Авторський внесок: Федоренко С.В. – 30%, Гребенюк Т.М. – 30%, Синьова Є.П. – 20%, Федоренко І.В. – 20%.

Received 13.03.2019

Accepted 13.04.2019

УДК 162.16

DOI 10.32626/2413-2578.2019-14.334-344

Л.П. Федорчук
fedor208@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Відомості про автора: Федорчук Лілія Петрівна, аспірант Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, факультет спеціальної та інклюзивної освіти, кафедра спеціальної психології та медицини м. Київ, Україна

Contact: Fedorchuk Liliia, graduate student of National Pedagogical Dragomanov University, faculty of special and inclusive education, chair of special psychology and medicine, Kyiv, Ukraine.

Федорчук Л.П. До питання формування психолого-педагогічних компетентностей медичних сестер. У статті висвітлено актуальні проблеми сьогодення, як реформування системи освіти України, впровадження інклюзивного навчання в закладах освіти. У рамках окреслених проблем розглядається питання готовності медичного персоналу до роботи з особливими дітьми та дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. У статті представлено теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з питань компетентності. Розглядається питання професійної компетентності медичних фахівців. Психолого-педагогічна компетентність середнього медичного працівника інклюзивного закладу освіти, розуміється як ступінь соціальної та психологічної зрілості людини, що передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до співпраці з дітьми з особливими потребами. Існує необхідність

створення сприятливих умов для розвитку учнів з особливими освітніми потребами в освітньому середовищі, що дасть можливість інтегруватися в нього, враховуючи індивідуальні потреби.

На даний час в Україні не достатньо вивчена проблема формування психолого-педагогічної компетентності середнього медичного працівника в аспекті готовності до роботи в інклюзивному закладі освіти. Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про недостатній рівень організації освітнього процесу в рамках забезпечення формування психолого-педагогічної компетентності медичного працівника закладу освіти.

Ключові слова: інклюзивна освіта, медичний працівник закладу освіти, компетентність, професійна компетентність.

Федорчук Л.П. К вопросам формирования психолого-педагогических компетентностей медицинских сестер. В статье поднимаются вопросы, касающиеся реформирования системы образования Украины. А именно, формирования инклюзивных учебных заведений и введение инклюзивных форм обучения в общеобразовательных школах. Эти изменения требуют наличия профессиональных компетентностей всех участников учебного процесса. Рассматривается вопрос готовности среднего медицинского работника к работе в инклюзивных учебных заведениях, а также готовности к работе с детьми, имеющими особенности психофизического развития.

Психолого-педагогическую компетентность среднего медицинского работника, работающего в инклюзивном заведении образования, понимаем как степень социальной и психологической зрелости человека, которая предусматривает определенный уровень психического развития личности, психологическую готовность к сотрудничеству с детьми с особыми потребностями. Это даст возможность создать благоприятные условия развития воспитанников в образовательной среде и интегрироваться в него, учитывая индивидуальные потребности.

В статье представлен теоретический анализ психолого-педагогической литературы, касающийся понятий «компетентность» и «профессиональная компетентность».

Ключевые слова: инклюзивное обучение, медицинский работник системы образования, компетентность, профессиональная компетентность.

Fedorchuk L.P. The forming of psychological and pedagogical competence of the nurses for inclusive education. Nowadays there is a big problem of forming the psychological and pedagogical competence of a nurse in case of working in inclusive educational institution. This problem is not studied enough in Ukraine. Gaining the necessary qualities by nurses in

Ukrainian inclusive educational institutions is not giving the needed level of work efficiency.

As it has found, researching of the theoretical and practical basis those forming the professional competence of nurses, is an actual and perspective direction of study.

In this post, the author is talking about today's problems, such as: reforming of the educational system of Ukraine and introducing the inclusive education in educational institutions. Despite this topic, author will discuss the question of readiness of personnel to work with disabled kids. Here he is presenting the theoretical analysis psychological and pedagogical literature. Analysis shows us the real competence of medical specialist in Ukraine.

Today, Ukrainian society fundamentally changing the relation to people with health problems. Now people understand that for each child we need to create the comfort conditions, those will consider individual educational needs and skills. Founded the acute need of recognition and respect the children's rights with special educational needs. It's necessary to create the conditions that will promote their healthy interaction with other children, as well as to create the conditions for the development of a positive, tolerant and patient attitude towards kids with inclusive needs.

Key words: inclusive education, medical worker in educational institution, competence, professional competence.

Постановка проблеми. В Україні відбувається істотна зміна відношення суспільства до осіб з проблемами здоров'я. Приходить розуміння того, що кожній дитині необхідно створити сприятливі умови розвитку та навчання, які будуть враховувати її індивідуальні освітні потреби та здібності. Назріла гостра необхідність у визнанні та пошані прав дітей з особливими освітніми потребами на освіту. Необхідно створити умови, що сприятимуть здоровій взаємодії їх з іншими дітьми, а також створити умови для розвитку позитивного, толерантного, терплячого, лояльного ставлення до них з боку оточуючих.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Згідно статистичних даних ВООЗ лише 20% народжених дітей умовно вважається здоровими, інші, або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою [3].

Актуальною проблемою сьогодення є соціальна адаптація осіб з обмеженими можливостями здоров'я, з особливостями психофізичного розвитку.

Аналіз стану здоров'я, порушення психофізичного розвитку дитини, бажання батьків надати їй освіту в загальноосвітній школі дає поштовх для змін в освітньому процесі. Перебування дитини з особливими освітніми потребами у навчальному закладі передбачає створення, насамперед, освітнього середовища, яке б відповідало потребам кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного

розвитку та забезпеченням медико-соціального та психолого-педагогічного супроводу. Одним з ключових напрямів змін є розробка та впровадження інклюзивної освіти [1].

ЮНЕСКО визначає інклюзивне навчання як «процес звернення і відповіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі» [2].

Міністерством освіти і науки України законодавчо схвалено вживання терміну «діти з особливими освітніми потребами» [3]. Його використовують щодо дітей до 18 років, які потребують додаткової навчальної, медичної і соціальної підтримки з метою покращення здоров'я, розвитку, навчання, загальної якості життя та соціалізації. До цієї категорії належать і діти з постійною або тимчасовою інвалідністю [3].

За визначенням МОН України інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [3].

Інклюзивне навчання означає, що всі учні можуть навчатися в школах за місцем проживання, в загальноосвітніх класах, в яких, в разі необхідності, їм буде надаватися підтримка як у навчальному процесі, так і психолого-педагогічна допомога [3].

У жовтні 2017 року Міністерство освіти і науки України розробило й затвердило концепцію «Нової української школи». Концепція передбачає набуття нових компетентностей усіх учасників освітнього процесу. У новій українській школі кожен умітиме працювати з дітьми з особливими освітніми потребами. Завданням є розробка та запровадження обов'язкових курсів щодо особливостей роботи з такими дітьми у рамках інклюзивного навчання [2].

Згідно закону України «Про дошкільну освіту» та закону України «Про загальну середню освіту» [4], учасниками навчально-виховного процесу у сфері дошкільної освіти є: діти дошкільного віку, вихованці, учні; директори (завідувачі); помічники вихователів; батьки або особи, які їх замінюють; та медичні працівники. Як учасники навчально-виховного процесу, медичні працівники повинні володіти знаннями, уміннями, навичками, які стануть необхідними в процесі виконання професійних обов'язків.

Згідно 22 ст. ЗУ «Про загальну середню освіту», «...учні (вихованці) закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності забезпечуються медичним обслуговуванням, що здійснюється медичними працівниками, які

входять до штату цих закладів або відповідних закладів охорони здоров'я, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Заклади охорони здоров'я разом з органами управління освітою та органами охорони здоров'я щорічно забезпечують безоплатний медичний огляд учнів (вихованців), моніторинг і корекцію стану здоров'я, проведення лікувально-профілактичних заходів у закладах загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності» [3].

В коло повноважень медичної сестри закладу освіти входить: здійснення заходів з охорони здоров'я дітей та працівників закладу освіти; дотримання санітарних і гігієнічних вимог у закладах освіти; обстеження учнів перед прийомом на навчання, протягом усього навчального року та під час організації спортивно-оздоровчих заходів у канікулярний час; організація санітарно-просвітницької роз'яснювальної роботи та участь у ній; здійснення нагляду за якісним харчуванням та дотриманням санітарно-гігієнічних вимог у шкільній їдальні; проведення просвітницької роботи з питань здорового способу життя та праці [3]. Наразі, актуальним є дослідження психолого-педагогічної компетентності середнього медичного працівника інклюзивного закладу освіти, в аспекті готовності і здатності ефективно вирішувати задачі, пов'язані з навчанням і вихованням учнів [3].

Виклад основного матеріалу. Компетентність середнього медичного працівника, який працює в закладі освіти та інклюзивному закладі освіти зокрема, нами розуміється як ступінь соціальної та психологічної зрілості людини, яка передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до співпраці з дітьми з особливими потребами. Це дасть можливість створити сприятливі умови розвитку вихованців в освітньому середовищі й інтегруватися в нього, враховуючи індивідуальні потреби.

З'ясуємо суть поняття «компетентність», оскільки це є основою дослідження в нашій роботі.

Згідно визначення «Академічного тлумачного словника української мови», компетентний – означає такий, який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий.

Закон України від 01.07.2014 р. №1556-6 «Про вищу освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний), за матеріалами словника іншомовних слів, означає поінформованість, обізнаність, авторитетність.

Компетентністю персоналу є ступінь професійної майстерності і кваліфікації, що визначається знаннями, досвідом, навичками, ставленням до роботи і поведінковими особливостями людини, що дозволяють розв'язувати поставлені перед ним професійні завдання [5].

Зарубіжні дослідники С. Шишов і В. Кальней вважають, що «компетентність» - це здатність (уміння) діяти на основі отриманих знань [6].

Компетентність як специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі означував Дж. Равен. На його думку компетентність включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Бути компетентним – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня [9]. Дж. Равен в структурі компетентності виділяє чотири компоненти: когнітивний, афективний, вольовий, навички і досвід. Дослідник виділяє наступні якості, необхідні людині для здійснення будь-якої професійної діяльності:

- здатність працювати самостійно, без постійного керівництва;
- брати на себе відповідальність;
- проявляти ініціативу;
- готовність визначати проблему, та шукати шляхи її вирішення;
- уміти аналізувати ситуації та застосовувати власні знання для такого аналізу;
- здатність уживатися з іншими, засвоювати знання за власною ініціативою;
- уміння приймати рішення на основі здорових суджень, не маючи можливості опрацювати інформацію математично.

Дж. Равен вважає, що для формування компетентності необхідне розвиваюче середовище, яким є освітнє середовище [9].

Експерти програми “DeSeCo” (програма *Defenition and Selection of Competencies*) визначають поняття компетентності як здатності успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання. На думку експертів “DeSeCo”, до внутрішньої структури компетентності входять знання, пізнавальні і практичні уміння і навички, ставлення, емоції, цінності та етичні норми, мотивація, поведінкові компоненти, все те, що можна мобілізувати до активної дії [10, с. 22].

У роботах зарубіжних дослідників (В. Болотов, А. Хуторський, В. Серіков, І. Зимня, та ін.) змістовий аспект поняття компетентності включає складові: мотиваційну (готовність до появу компетентності),

когнітивну (володіння знаннями); діяльнісну (сформованість способів діяльності, технологічної письменності); аксіологічну (освоєння цінностей, ціннісне ставлення до професійної діяльності і особистого зростання).

Таке означення компетентності дає Ю. Татур: “Компетентність спеціаліста з вищою освітою – це проявлені ним на практиці прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значущість і особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення” [11, с. 9].

У структурі загальних компетентностей, розвиток яких сприяє ефективній інтеграції учнів у суспільство, С. Шишов та І. Агапов виділяють такі складові: здатність і готовність шукати, вивчати, думати, включатися в діяльність, співпрацювати, адаптуватися. І. Зимня до складу компетентності включає такі складові: а) готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний компонент); б) володіння знаннями змісту компетентності (тобто когнітивний компонент); в) досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (тобто поведінковий компонент); г) ставлення до змісту компетентності і об'єкта її застосування (ціннісно-смысловий компонент); д) емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності [12, с. 25-26].

М. Холодна [13] вважає, що компетентність – це особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяють приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності. На її думку, знання повинні задовольняти таким вимогам: різноманітності (множина різних знань про різне); структурованості; гнучкості; оперативності і доступності; здатність до застосування знань в нових ситуаціях; категоріальний характер знань; володіння не тільки декларативними, але й процедурними та конструктивними знаннями; рефлексії, тобто знання про широту і глибину своїх знань [13, с.207].

Підкреслює головну особливість компетентності як педагогічного явища І. Родигіна, а саме, “компетентність – це не специфічні предметні вміння та навички, навіть не абстрактні загально-предметні дії чи логічні операції (хоча, звісно, ґрунтується на останніх), а конкретні життєві, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану – взагалі будь-якій людині” [14, с. 32-33].

Як бачимо, вище перераховані точки зору характеризують компетентність, як – володіння знаннями, уміннями, навичками, цінностями та умінням приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності.

В науковій літературі велику увагу приділяють питанням професійної компетентності. Зокрема, досягнення професіоналізму через

професійну компетентність досліджували О. Антонова, Р. Ахметов, О. Березюк, Ю. Варданян, О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Каплан, А. Маркова, Е. Нікітіна, І. Родигіна, В. Стрельников, Н. Юдзіонок. Особистісні якості як складовий компонент професійної компетентності, їх розвиток і вдосконалення висвітлювали Л. Анциферова, Ю. Бабанський, В. Безпалько, А. Вербицький, С. Лісова, С. Яценко. Формування компетентності як системи сформованих компетенцій стали предметом дослідження Е. Зеєра, Ф. Петрової, С. Пільової, А. Присяжної, М. Рудіної. Компетентісний підхід як інтегральне об'єднання професійної, соціальної, комунікативної компетентностей висвітлювали Н. Бібік, О. Митник, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко.

У працях вчених підкреслюється важливість проблеми формування професійної компетентності та пропонується звернути увагу на систему підготовки спеціалістів сестринської справи з урахуванням перспектив розвитку потреб охорони здоров'я (К. Аяпов, І. Бубликова, З. Гапонова, Г. Перфільєва, Ф. Вартанян, О. Орлов та інші).

Професійну компетентність, як системний підхід розглядає Т. Браже [15]. До складу професійної компетентності вчений включає знання, уміння, мотиви діяльності спеціаліста, стиль його взаємовідносин з людьми, загальну культуру, здатність до розвитку творчого потенціалу. Згідно визначення Т. Браже, можна виділити наступні показники професійної компетентності: володіння професійними знаннями та уміннями; ціннісні орієнтації; культура, що виявляється в мовленні, стилі спілкування; відношення до себе, своєї професійної діяльності, та її здійсненні.

Професійному становленню спеціаліста присвятив свою роботу Е. Павлютенков [16]. Вчений виділяв три основні ознаки в понятті – професійна компетентність:

- 1 ознака – направленість, мотиви, потреби;
- 2 ознака – знання, уміння, навички;
- 3 ознака – самосвідомість, самооцінка.

Отже автор вважає, що професійна компетентність – це відповідні знання, уміння, навички, отримані на основі професійної орієнтації, потреб, за мотивами та результатами власної діяльності [16].

Компетентність як «володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції» розглядає А. Маркова [7].

У своїх дослідженнях науковець виділяє такі види професійної компетентності:

- спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;

- соціальна компетентність – володіння спільною професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в певній

професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці;

- особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості;

- індивідуальна компетентність – володіння прийомами саморегуляції розвитку індивідуальності в межах професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, непадвладність професійному старінню, умінню організувати раціонально свою працю [8].

Висновки. Медичні коледжі, які готують медичних працівників середньої ланки, орієнтують їх передусім до роботи в медичних закладах. Такі спеціалісти не мають достатнього рівня психолого-педагогічної підготовки для роботи у закладах системи освіти, а також для роботи в інклюзивних закладах освіти з дітьми з особливими освітніми потребами та з дітьми з порушенням психофізичного розвитку.

Робота медичних сестер розуміється як роздавання медикаментів, виконання ін'єкцій, вимірювання температури тіла, організація консультацій і спостереження за станом здоров'я учнів та безпекою життєдіяльності. Робота медичної сестри в освітньому закладі відрізняється за своїми професійними вимогами від роботи у медичних закладах.

В умовах модернізації діяльності медичних навчальних закладів, модернізації та реформуванні загальноосвітніх навчальних закладів виникла необхідність підготовки кадрів іншого формату. Формування психолого-педагогічної компетентності медичних сестер в процесі навчання в медичних навчальних закладах – це нова система вимог і цілей освіти [3].

Медична сестра, працюючи у закладі освіти, повинна вміти розв'язувати різноманітні задачі в умовах дефіциту часу, вирішувати конфліктні та екстремальні ситуації, знаходити спільну мову з усіма учасниками освітнього процесу, володіти високим рівнем мотивації, прагнути до підвищення рівня власної фахової компетентності.

Бібліографія

1. **Ворон М.** Інклюзивна освіта: українські реалії / М. Ворон, Ю. Найда // Журнал «Підручник для директора». - Видавництво «Плеяди». - 2006. - Червень. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : ussf.kiev.ua/index.php?go=Inklus&id=19
2. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>;
3. [.kyiv-oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/.../3239-shcho-take-inklyuzivne-navchannya](http://oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/.../3239-shcho-take-inklyuzivne-navchannya);
4. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14#find>;
5. <http://stud.com.ua/86632/manadzmant\kompetentnist>;
6. **Шишов С.** Поняття

компетенции в контексте качества образования/С. Шишов//Дайджест педагогических идей и технологий. Школа=парк-2002-№3. – С.20-21.; 7. Професійна освіта: [словник] / [уклад С. Гончаренко та інші за ред. Н. Ничкало]. – К.: Вища школа, 2000 – 380 с.; 8. **Маркова А.** Психология профессионализма/А. Маркова – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996.; 9. **Равен Дж.** Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы: Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. – М.: “Когито-Центр”, 2001. – 142 с.; 10. **Овчарук О.** Компетентності як ключ до формування змісту освіти // Стратегія реформування освіти України. - Київ.: К.І.С.2003. – 295 с.; 11. **Татур Ю.** Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Высшее образование сегодня. – 2004. - № 3. – с. 20-26.; 12. **Зимняя И.** Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / Труды методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы», Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с. [Электронный ресурс]. – http://rc.edu.ru/rc/bologna/works/zimnaya_1_sod.pdf 7 13. **Холодная М.** Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (Серия “Мастера психологии”); 14. **Родигіна І.** Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. 96 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 8(32)); 15. **Браже Т.** Из опыта развития общей культуры учителя/Т. Браже// Педагогика-1993. - №2. – с. 70-75.; 16. **Павлютенков Е.** Системный подход к профессиональной ориентации учащихся общеобразовательных школ /Е. Павлютенков – Советская педагогика. – 1980. - №6. С. 76-80.

Referances

1. **Voron S.** Inklyuzyvna osvita: ukrain`ski realii\M. Voron, Yu. Nayda\Zhurnal “Pidruchnyk dlya dyrektora”. – Vydavnytvo “Pleyady”. – 2006. – Chtrven, - [Elektronnyj resurs]. – rezhym dosnupu: ussf.kiev.ua/index.php?go=inrlus&id=19 [in Ukrainian]; 2. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>; 3. kyiv-oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/.../3239-shcho-takeinklyuzivnenavchannya; 4. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14#find>; 5. <http://stud.com.ua/86632/manadzmant/kompetenist>; 6. **Shyshov S.** Ponyatiya kompetencii v kontekstye kachestva obrazovaniya/S.Shyshov//Daidzest pedagogicheskikh idey I tehnologiy. Skola – park – 2002 - №3. – S. 20-21. [in Russian]; 7. Profesiynna osvita: [slovnyk] / [uklad S. Goncharenko ta in. za red. N. Nychkalo]. – K.: Vyssha shkola, 2000 – 380 s. [in Ukrainian]; 8.**Markova A.** Psychologia professionalizma/A. Markova – M.: Mezdunarodniy gumanitarniy fond “Znanie”, 1996. [in Russian]; 9. **Raven Dz.** Pedagogicheskoye testirovaniye: Problemy, zabluzdeniya, perspektivy: Per. s angl., izd. 2-ye, ispr. – M.: “Kogito centr”, 2001. – 142 s. [in Russian]; 10. **Ovcharuk O.** Kompetentnosti yak klyuch do formuvann’a zmistu osvity//Strategiya

reformuvann'a osvity Ukrainy. – Kyiv.: K.I.S. 2003. – 295 s. [in Ukrainian]; **11. Tatur Yu.** Kompetentnost' v structure modeli kachestva podgotovki specyalista//Vysheye obrazovanie s'egodnya, - 2004. - №3. – s. 20-26. [in Russian]; **12. Zimm'aya Y.** Kl'uchevyje kompetentnosti kak rezultativno-cel'evaya osnova kompetenstnogo podhoda v obrazovanii/M.: issledovatel'skiy centr problem kachestva podgotovki specialistov. 2004. – 40s. [elektronniy resurs]. – http://rc.edu.ru/rc/bologna/works/zimnaya_i_sod.pdf7 [in Russian]; **13. Cholodnaya M.** Psychologia intelekta. Paradoksy issledovaniya. – SPb.: Piter. 2002. - 272 s. (Serija “Mastera psihologii”) [in Russian]; **14. Rodygina I.** Kompetentnisno orijentovanyj pidhid do navchann'a. – H.: Vyd. grupa “Osnova”, 2005, 96 s. – (B-ka zurn. “Upravlinn'a shkoloju”; vyp. 8 (32)). **15. Braze T.** Iz opyta razvitiya kultury uchitielya / T. Braze // Pedagogika – 1993 . - №2. – s. 70 – 75. [in Ukrainian]; **16. Pavlyutenkov E.** Systemniy podhod k professionalnoy orientaciji uchenikov shkol / E. Pavlyutenkov – Sovetskaja pedagogika, - 1980. - №6. s. 76 – 80. [in Russian].

Received 01.03.2019

Accepted 01.04.2019